

แผนการใช้ที่ดิน ตำบลท่าทุ่งแต้ว

อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

สถานีพัฒนาที่ดินลำพูน
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 6
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คำนำ

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72 (1) ที่ได้บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยแผนการใช้ที่ดินตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ได้นำแนวคิดขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations: FAO) และโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) มาปรับใช้ คือ ความเหมาะสมทางกายภาพ ความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ การยอมรับจากสังคม การสร้างความยั่งยืนให้สิ่งแวดล้อม และเสนอทางเลือกการใช้ที่ดินร่วมกับวิธีการที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) การประเมินคุณภาพที่ดิน เป็นต้น

สถานีพัฒนาที่ดินลำพูน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 6 ร่วมกับกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน ในการดำเนินงานวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยพิจารณาภาพรวมของสภาพปัญหาในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การวางแผนการใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ในการระบุปัญหา ความต้องการของเกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ สถานีพัฒนาที่ดิน ได้จัดทำแผนกิจกรรม/โครงการ เพื่อขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นมีการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสม รักษาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สถานีพัฒนาที่ดินลำพูน
กันยายน 2567

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ง
สารบัญรูป	จ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน	1-1
1.2 หลักการและเหตุผล	1-1
1.3 วัตถุประสงค์	1-1
1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-1
1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-2
1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล	1-2
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-1
2.3 สภาพภูมิประเทศ	2-1
2.4 สภาพภูมิอากาศ	2-3
2.5 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบัน	2-5
2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-9
บทที่ 3 สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ	
3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-1
3.3 ทรัพยากรดิน	3-2
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA)	
4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-4
บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน	
5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ	5-1
5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล	5-2
5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน	5-2
บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน	
6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	6-1
6.2 แผนการใช้ที่ดิน	6-2

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน	
7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของกรมพัฒนาที่ดิน	7-1
7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น	7-2
7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	7-2
เอกสารอ้างอิง	8-1

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดลำพูน (พ.ศ. 2537-2566)	2-4
2-2	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลทาทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน	2-5
2-3	จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลทาทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน	2-9
2-4	จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตรกร ตำบลทาทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน	2-9
2-5	รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือนตำบลทาทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ปี 2565	2-11
3-1	สมบัติดิน ตำบลทาทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน	3-3
5-1	ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	5-2
5-2	ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลทาทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน	5-3
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลทาทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน	6-4
7-1	กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตเกษตรกรรมที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2567-2571	7-4
7-2	สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน	7-7
7-3	เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ โครงการนำร่องตำบลทาทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน แผน 5 ปี (พ.ศ. 2568-2572)	7-8

สารบัญญรูป

รูปที่		หน้า
1-1	กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	1-3
2-1	อาณาเขตติดต่อ ตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน	2-2
2-2	สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดเชียงใหม่	2-4
2-3	สภาพการใช้ที่ดินตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน	2-8
3-1	ทรัพยากรดิน ตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน	3-4
4-1	การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน	4-3
4-2	ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน	4-4
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน	6-9

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1)วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดิน ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน...

1.2 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นการวางกรอบเชิงนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาด้านการเกษตรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนและในขณะเดียวกันต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการรักษาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม แต่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและรักษาฐานการผลิตด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตลอดห่วงโซ่อุปทาน แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าว

ทั้งนี้กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นในการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดดินที่มีมูลค่าสูงไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด ซึ่งบริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั้งประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อรักษาเสถียรภาพของทรัพยากรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนภายใต้การพัฒนาด้านต่าง ๆ ของตำบล

1.3.2 เพื่อให้การใช้ที่ดินมีผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่อย่างยั่งยืน

1.3.3 เพื่อให้เกิดการกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น และอยู่บนหลักการของโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio – Circular – Green Economy: BCG Model)

1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.4.1 ระยะเวลา 1 ตุลาคม 2566–30 กันยายน 2567

1.4.2 สถานที่ ตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.5.1 รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ประกอบด้วย

1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดิน เขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

2) ด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การถือครองที่ดิน ลักษณะทางเศรษฐกิจของตำบล จำนวนประชากร เป็นต้น

3) ด้านนโยบายและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ยุทธศาสตร์ภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล

1.5.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการด้านต่าง ๆ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเกษตรกรในตำบล

1.5.3 ประเมินคุณภาพของที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกที่มีมูลค่าของตำบล

1.5.4 สังเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 1.5.1 ถึง 1.5.3 เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการใช้ที่ดิน

1.5.5 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

1.5.6 รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น

1.5.7 ปรับปรุง (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินฉบับสมบูรณ์

1.5.8 นำแผนการใช้ที่ดินเข้าสู่คณะกรรมการของเขตฯ เพื่อตรวจสอบความครบถ้วน/สมบูรณ์ของเนื้อหาและองค์ประกอบ

1.5.9 เผยแพร่แผนการใช้ที่ดินเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นำแผนการใช้ที่ดินที่จัดทำขึ้นไปประกอบการจัดทำแผนการพัฒนาของตำบล เพื่อนำไปสู่การของบประมาณที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพด้านการผลิตและสภาพของทรัพยากรของตำบล

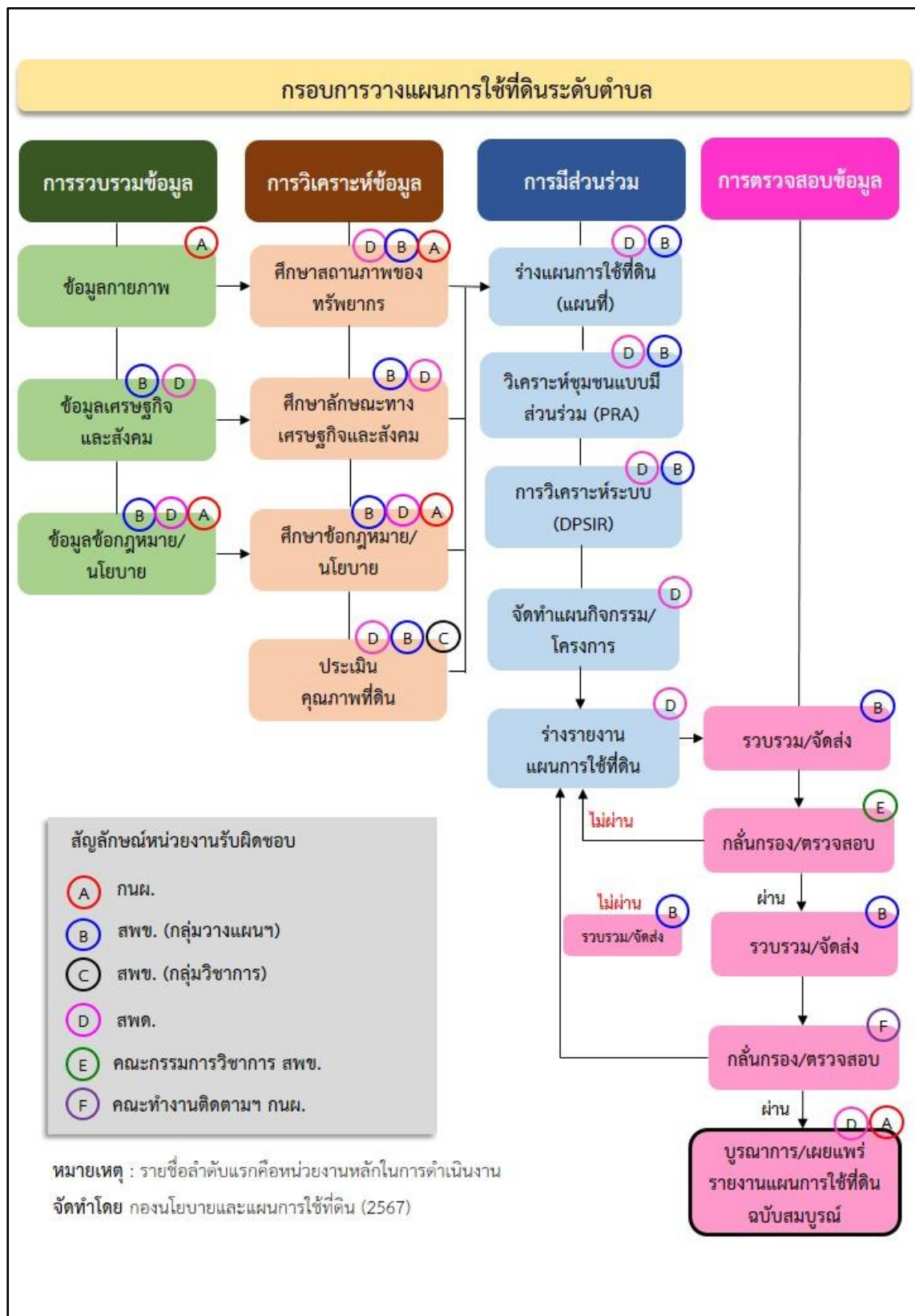
2) กรมพัฒนาที่ดิน โดยสถานีพัฒนาที่ดิน กำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขตและสามารถใช้ประกอบการของบประมาณในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับ

3) หน่วยงานราชการอื่น ๆ สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขต

จากขั้นตอนที่กล่าวข้างต้น สามารถจัดทำกรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล แสดงดังรูปที่ 1-1

1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล

“ส่งเสริมอาชีพ พัฒนาการศึกษ ชุมชนสุขภาพดี” (เทศบาลตำบลท่าทุ่งหลวง, 2567)

รูปที่ 1-1 กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลทาทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอแม่ทา มีพื้นที่ประมาณ 28.05 ตารางกิโลเมตร หรือ 17,531 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ (รูปที่ 2-1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลเหมืองจี้ ตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลทากาศ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลทาทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลทาชุมเงิน อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลทาทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน ดังนี้

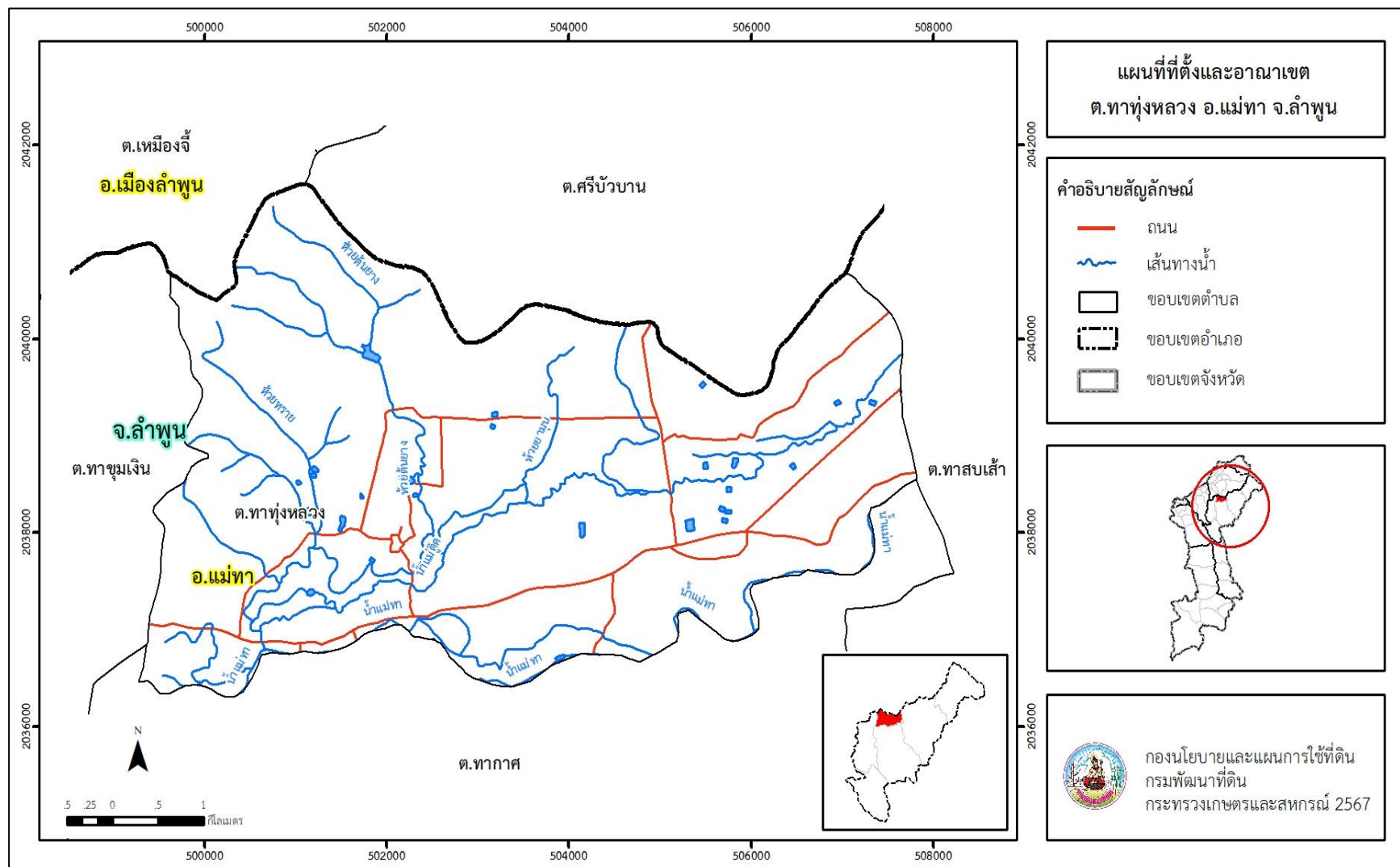
หมู่ที่ 1 บ้านทาทุ่งหลวง	หมู่ที่ 4 บ้านหนองยางโคไล
หมู่ที่ 2 บ้านเหมืองลิก	หมู่ที่ 5 บ้านหนองยางฟ้า
หมู่ที่ 3 บ้านท้องฝาย	หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งทองกวาว

2.3 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นที่ลาดชันสูง มีสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ ลูกคลื่นลอนลาด ลูกคลื่นลอนชัน เนินเขา และพื้นที่สูงชันเป็นพื้นที่ที่มีความสูงประมาณ 400-600 เมตรจากระดับทะเลปานกลาง ทิศตะวันออกและทิศใต้มีน้ำแม่ทาไหลผ่านเป็นทางน้ำสายหลัก และมีลำน้ำลำห้วยไหลผ่านที่สำคัญ เช่น น้ำแม่ตูด น้ำแม่สะปูด น้ำแม่เส้า ห้วยทรายขาว ห้วยโป่ง ห้วยเหล่ายาว ห้วยปาปง ห้วยต้นยาง ห้วยดอกนางลาว ห้วยไค้ง

แผนการใช้ที่ดินตำบลทาทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

รูปที่ 2-1 อาณาเขตติดต่อ ตำบลทาทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

2.4 สภาพภูมิอากาศ

จากการศึกษาสถิติภูมิอากาศคาบ 30 ปี พ.ศ. 2537-2566 พบว่า ตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 อุณหภูมิ

มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 26.5 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 37.7 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 15.2 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม

2.4.2 ปริมาณน้ำฝน

มีปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี 1,100.2 มิลลิเมตร มีฝนตกประมาณ 112 วัน เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด ในเดือนกันยายน มีปริมาณฝน 219.6 มิลลิเมตร และมีฝนตกประมาณ 17 วัน

2.4.3 สมดุลน้ำเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี พ.ศ. 2537-2566 ณ สถานีตรวจอากาศ จังหวัดลำพูน ได้นำมาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูกาลเพาะปลูกพืช ตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ คือ ปริมาณน้ำฝน และศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (ET_o) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith สามารถสรุปสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

ช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดิน และการคายน้ำของพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนเมษายนถึงต้นเดือนพฤศจิกายน

ช่วงที่มีน้ำมากเกินพอ เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดิน และการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนพฤษภาคมถึงปลายเดือนตุลาคม

ช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้งที่ค่าปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดิน และการคายน้ำของพืช ซึ่งพืชอาจเสียหายจากการขาดแคลนน้ำได้ ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนพฤศจิกายนถึงต้นเดือนเมษายน (ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-2)

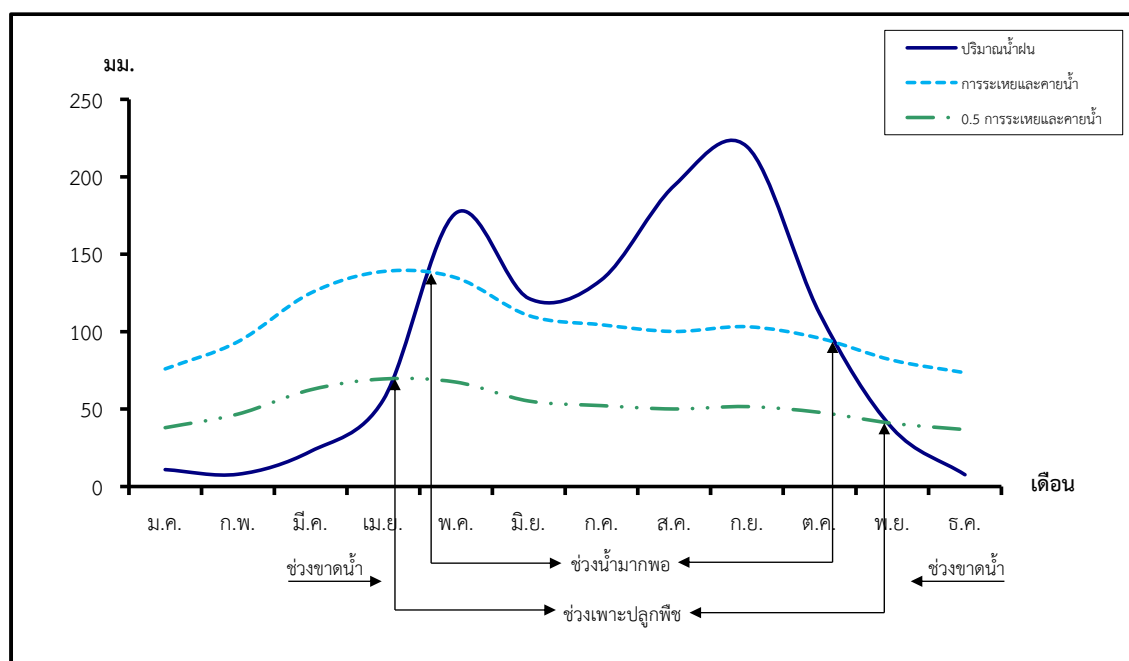
ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดลำพูน¹

เดือน	อุณหภูมิ (°ซ.)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ ² (มม.)	ปริมาณฝนใช้การ ² (มม.)
	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย					
ม.ค.	15.2	30.9	22.3	71.0	10.9	1.7	76.0	10.7
ก.พ.	16.6	34.0	24.7	61.0	7.9	1.3	93.5	7.8
มี.ค.	20.1	36.7	27.9	56.0	22.7	3.0	124.9	21.9
เม.ย.	23.6	37.7	30.0	59.0	56.0	6.2	138.9	51.0
พ.ค.	24.4	35.3	28.9	72.0	176.7	14.7	134.9	126.7
มิ.ย.	24.6	33.9	28.5	75.0	121.5	14.9	110.4	97.9
ก.ค.	24.4	33.2	28.0	77.0	133.5	16.7	104.5	105.0
ส.ค.	24.1	32.6	27.5	80.0	194.3	18.1	100.1	133.9
ก.ย.	23.7	32.5	27.1	83.0	219.6	17.9	103.2	142.4
ต.ค.	22.6	32.0	26.4	82.0	111.8	12.2	95.8	91.8
พ.ย.	19.8	31.3	24.7	79.0	37.7	4.0	81.6	35.4
ธ.ค.	16.5	29.8	22.4	75.0	7.6	1.7	73.5	7.5
เฉลี่ย	21.3	33.3	26.5	72.5	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	1,100.2	112.4	1,237.2	832.0

หมายเหตุ : ¹เป็นสถานีตรวจอากาศที่ใกล้พื้นที่ตำบลมากที่สุด

²จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา (2567)

รูปที่ 2-2 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดลำพูน

2.5 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบัน

จากฐานข้อมูลของกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2567) พบว่า สภาพการใช้ที่ดินตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน ประกอบด้วยประเภทการใช้ที่ดินต่าง ๆ ดังนี้

2.5.1 พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 1,694 ไร่ หรือร้อยละ 9.67 ของเนื้อที่ตำบล

2.5.2 พื้นที่เกษตรกรรมมีเนื้อที่ 8,300 ไร่ หรือร้อยละ 47.34 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วยการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 1,466 ไร่ หรือร้อยละ 8.36 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ นาข้าว นาไร่
2) พืชไร่ มีเนื้อที่ 198 ไร่ หรือร้อยละ 1.13 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ไร่ร้าง ข้าวโพด
มันสำปะหลัง

3) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 312 ไร่ หรือร้อยละ 1.78 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ สัก ไม้ยืนต้นผสม
ยูคาลิปตัส

4) ไม้ผล มีเนื้อที่ 6,130 ไร่ หรือร้อยละ 34.96 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ลำไย ไม้ผลผสม
มะม่วง/ลำไย

5) พืชสวน มีเนื้อที่ 133 ไร่ หรือร้อยละ 0.76 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ พืชผัก ไม้ดอก
ไม้ประดับ พืชสวนร้าง/เสื่อมโทรม

6) ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 61 ไร่ หรือร้อยละ 0.35 ของเนื้อที่
ตำบล ได้แก่ โรงเรือนเลี้ยงสุกร โรงเรือนเลี้ยงโค กระบือ และม้า

2.5.3 พื้นที่ป่า มีเนื้อที่ 5,851 ไร่ หรือร้อยละ 33.37 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ป่าผลัดใบสมบูรณ์
ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู

2.5.4 พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 358 ไร่ หรือร้อยละ 2.04 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ แม่น้ำ ลำห้วย
ลำคลอง อ่างเก็บน้ำ บ่อน้ำในไร่นา

2.5.5 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 1,328 ไร่ หรือร้อยละ 7.58 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ทุ่งหญ้าสลับ
ไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ ทุ่งหญ้าธรรมชาติ บ่อดิน

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดินตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	1,694	9.67
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	1,283	7.32
U201/A401	หมู่บ้านบนพื้นราบ/ไม้ผลผสม	151	0.86
U201/A413	หมู่บ้านบนพื้นราบ/ลำไย	8	0.05
U405	ถนน	88	0.50
U406	ทางรถไฟ	18	0.10

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U502	โรงงานอุตสาหกรรม	38	0.22
U600	สถานที่ร้าง	76	0.43
U602	รีสอร์ท โรงแรม เกสต์เฮาส์	15	0.09
U603	สุสาน ป่าช้า	9	0.05
U605	สถานบริการน้ำมัน	8	0.05
A	พื้นที่เกษตรกรรม	8,300	47.34
A100	นาไร่	616	3.51
A101	นาข้าว	850	4.85
A200	ไร่ร้าง	110	0.63
A202	ข้าวโพด	62	0.35
A204	มันสำปะหลัง	26	0.15
A300	ไม้ยืนต้นร้าง/เสื่อมโทรม	11	0.06
A301	ไม้ยืนต้นผสม	41	0.23
A302	ยางพารา	28	0.16
A304	ยูคาลิปตัส	33	0.19
A305	สัก	194	1.11
A315	ไผ่ปลูกเพื่อการค้า	3	0.02
A318	จามจุรี	2	0.01
A400	ไม้ผลร้าง/เสื่อมโทรม	16	0.09
A401	ไม้ผลผสม	306	1.75
A407	มะม่วง	88	0.50
A407/A413	มะม่วง/ลำไย	127	0.72
A411	กล้วย	4	0.02
A413	ลำไย	5,567	31.76
A414	ฝรั่ง	2	0.01

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

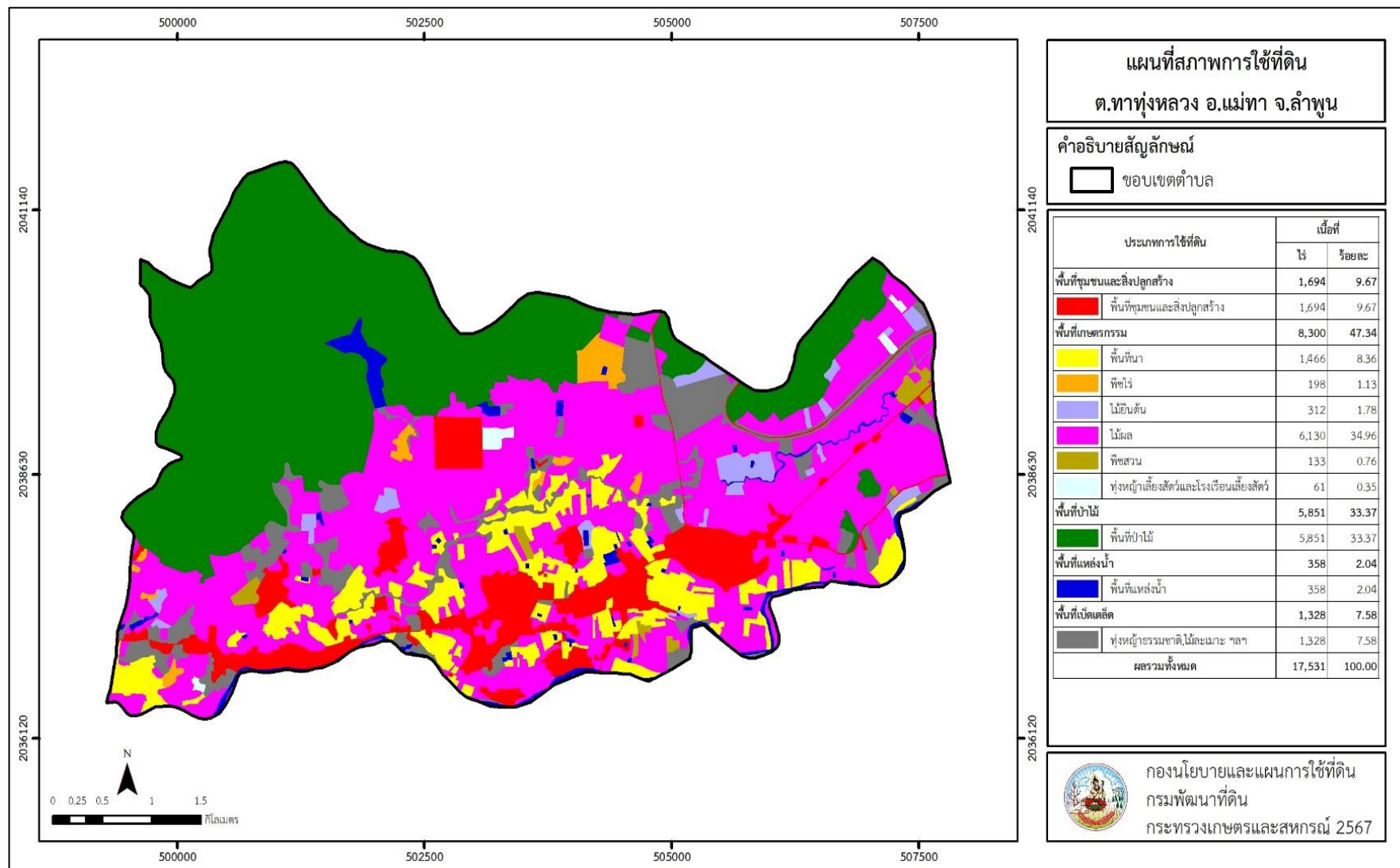
หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A415	มะละกอ	7	0.04
A422	มะนาว	13	0.07
A500	พืชสวนร้าง/เสื่อมโทรม	17	0.10
A502	พืชผัก	60	0.34
A503	ไม้ดอก ไม้ประดับ	56	0.32
A702	โรงเรือนเลี้ยงโค กระบือ และม้า	8	0.05
A704	โรงเรือนเลี้ยงสุกร	53	0.30
F	พื้นที่ป่าไม้	5,851	33.37
F200	ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	158	0.90
F201	ป่าผลัดใบสมบูรณ์	5,693	32.47
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	1,328	7.58
M101	ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	340	1.94
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	950	5.42
M304	บ่อดิน	26	0.15
M405	พื้นที่ถม	12	0.07
W	พื้นที่แหล่งน้ำ	358	2.04
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	158	0.90
W102	หนอง บึง ทะเลสาบ	16	0.09
W201	อ่างเก็บน้ำ	95	0.54
W202	บ่อน้ำในไร่นา	89	0.51
ผลรวมทั้งหมด		17,531	100.00

ที่มา : กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2567)

หมายเหตุ : เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

แผนการใช้ที่ดินตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน

รูปที่ 2-3 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน

2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.6.1 ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎร์ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี 2566 พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลทาทุ่งหลวง มีประชากรรวม 3,563 คน แยกเป็นชาย 1,715 คน เป็นหญิง 1,848 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 127 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,913 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่เข้ามาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 874 ครัวเรือน หรือร้อยละ 45.69 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียน กรมส่งเสริมการเกษตร 1,039 ครัวเรือน หรือร้อยละ 54.31 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ดังรายละเอียด ในตารางที่ 2-3 และตารางที่ 2-4

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลทาทุ่งหลวง อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน ปี 2566

ตำบล/หมู่บ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
ตำบลทาทุ่งหลวง	1,913	1,715	1,848	3,563
หมู่ที่ 1 ทาทุ่งหลวง	287	241	278	519
หมู่ที่ 2 เหมืองลึก	530	486	568	1,054
หมู่ที่ 3 ท้องผาย	192	170	203	373
หมู่ที่ 4 หนองยางไคล	199	181	190	371
หมู่ที่ 5 หนองยางฟ้า	479	508	471	979
หมู่ที่ 6 ทุ่งทองกวาว	226	129	138	267

ที่มา: กรมการปกครอง (2567)

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลทาทุ่งหลวง อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน ปี 2566

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ¹⁾	1,913	100.00
- จำนวนครัวเรือนเกษตรที่เข้ามาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร ²⁾	874	45.69
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนฯ	1,039	54.31

ที่มา: 1) กรมการปกครอง (2567)

2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2567)

2.6.2 การถือครองที่ดิน

ตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 17,531 ไร่ มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,913 ครัวเรือน (ตารางที่ 2-4) จากการวิเคราะห์พบการถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 9.16 ไร่ จากข้อมูลสภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบันของตำบลมีเนื้อที่เกษตรกรรม 8,300 ไร่ หรือร้อยละ 47.34 ของเนื้อที่ตำบล และเมื่อนำมาประเมินพบการถือครองที่ดินทางการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 9.50 ไร่

2.6.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพในตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ปลูกไม้ผล ทำนา และปลูกไม้ยืนต้น โดยจำนวนครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 874 ครัวเรือน (ตารางที่ 2-4) มีการใช้ที่ดินสำหรับปลูกลำไยมากเป็นอันดับหนึ่งรองลงมา ได้แก่ ข้าว และสักร์ เกษตรกรยังมีการเลี้ยงสัตว์เพื่อจำหน่าย และบริโภคในครัวเรือน

2.6.4 ด้านรายได้-รายจ่าย

จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของกรมพัฒนาชุมชน ปี 2567 พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 185,997.13 บาท รายได้บุคคลเฉลี่ยปีละ 70,529.11 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 88,806.88 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ย ปีละ 33,675.09 บาท เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ารายได้ครัวเรือนมากกว่ารายจ่ายครัวเรือนปีละ 97,190.25 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคลปีละ 36,854.02 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-5

ตารางที่ 2-5 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลทาทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ปี 2565

ตำบล/หมู่บ้าน	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้เฉลี่ย (บาท/ปี)		รายจ่ายเฉลี่ย (บาท/ปี)	
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ทำ-หาเอง	ครัวเรือน	บุคคล	ครัวเรือน	บุคคล
ตำบลทาทุ่งหลวง	159,793.90	9,892.18	12,666.53	3,644.52	185,997.13	70,529.11	88,806.88	33,675.09
หมู่ที่ 1 ทาทุ่งหลวง	200,421.43	11,064.29	17,462.86	12,134.29	241,082.86	80,170.07	97,064.29	32,277.91
หมู่ที่ 2 เหมืองลึก	157,670.05	4,234.30	17,297.10	2,759.66	181,961.11	71,337.03	84,243.96	33,027.46
หมู่ที่ 3 ท้องฝาย	159,792.31	6,406.15	22,850.77	1,192.31	190,241.54	77,044.86	133,561.54	54,090.34
หมู่ที่ 4 หนองยางไคล	203,635.20	5,558.40	809.6	60.8	210,064.00	75,022.86	121,648.00	43,445.71
หมู่ที่ 5 หนองยางฟ้า	119,063.70	12,492.05	6,395.45	1,636.36	139,587.56	51,525.61	66,237.48	24,450.08
หมู่ที่ 6 ทุ่งทองกวาว	190,105.77	32,153.85	9,196.15	9,483.08	240,938.85	106,176.44	72,053.65	31,752.46

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2567)

บทที่ 3

สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษาสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอมะทิง จังหวัดลำพูน ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นทรัพยากรกายภาพที่สำคัญต่อการทำการเกษตร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบว่าทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดปัจจุบันมีสถานะอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการใช้ที่ดินซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม รวมถึงมาตรการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

3.1.1 ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

1) ป่าอนุรักษ์ ไม่พบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตวนอุทยาน เขตห้ามล่าสัตว์ป่า) ในพื้นที่

2) ป่าสงวนแห่งชาติ ได้มีการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535 แบ่งออกเป็น 3 เขต ประกอบด้วย เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบพื้นที่ป่าจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรีในพื้นที่ ได้แก่

(1) เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เนื้อที่ 4,828 ไร่

(2) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) เนื้อที่ 5,050 ไร่

3.1.2 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่ ได้แก่

1) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1A เนื้อที่ 3,297 ไร่

2) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1B เนื้อที่ 26 ไร่

3) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 2 เนื้อที่ 1,267 ไร่

4) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 3 เนื้อที่ 4 ไร่

5) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 4 เนื้อที่ 1,597 ไร่

6) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5 เนื้อที่ 11,340 ไร่

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้นคำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 ปริมาณน้ำฝน พบว่า ในพื้นที่ตำบลท่าทุ่งหลวง มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2537-2566) มีปริมาณน้ำฝนรวม 1,100.2 มิลลิเมตรต่อปี

3.2.2 น้ำผิวดิน หมายถึง แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ และแหล่งน้ำสาธารณะอื่น ๆ ที่อยู่ภายในผืนแผ่นดิน ในพื้นที่ตำบลท่าทุ่งหลวง มีแหล่งน้ำผิวดินธรรมชาติ ได้แก่ น้ำแม่ตูด น้ำแม่ทา ห้วยต้นยาง ห้วยทราย ห้วยป่าซาง และห้วยยามุน

3.2.3 น้ำบาดาล จากฐานข้อมูลของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2566) พบว่า ตำบลท่าทุ่งหลวง มีจำนวนบ่อบาดาลราชการจำนวน 6 บ่อ และจำนวนบ่อบาดาลเอกชนจำนวน 1 บ่อ

3.3 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน พบหน่วยแผนที่ดินทั้งหมด 9 หน่วยแผนที่ดิน และหน่วยพื้นที่เบ็ดเตล็ด 1 หน่วยแผนที่ ดังนี้

3.3.1 ดินในพื้นที่ลุ่ม มี 2 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

- 1) หน่วยแผนที่ดิน Lp-sIA ชุดดินลุ่ม มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายปนเปี้ยว ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 1,151 ไร่ หรือร้อยละ 6.57 ของเนื้อที่ตำบล
- 2) หน่วยแผนที่ดิน Sai-sIA ชุดดินสันทราย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 1,502 ไร่ หรือร้อยละ 8.57 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.2 ดินในพื้นที่ดอน มี 7 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

- 1) หน่วยแผนที่ดิน AC-mw,col-sIA ดินตะกอนน้ำพาเชิงซ้อนที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง และเป็นดินร่วนหยาบ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 290 ไร่ หรือร้อยละ 1.65 ของเนื้อที่ตำบล
- 2) หน่วยแผนที่ดิน Ly-sIC ชุดดินลาดห้วย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 5-12 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 992 ไร่ หรือร้อยละ 5.66 ของเนื้อที่ตำบล
- 3) หน่วยแผนที่ดิน Sp-sIB/d3c ชุดดินสันป่าตอง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ และพบมวลสารพอกหรือสารเม็ดกลมของเหล็ก ที่ความลึก 50-100 เซนติเมตร มีเนื้อที่ 2,964 ไร่ หรือร้อยละ 16.91 ของเนื้อที่ตำบล
- 4) หน่วยแผนที่ดิน Sp-sIC ชุดดินสันป่าตอง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 5-12 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 4,675 ไร่ หรือร้อยละ 26.67 ของเนื้อที่ตำบล
- 5) หน่วยแผนที่ดิน Ty-gsIC ชุดดินท้ายาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายปนกรวด ความลาดชัน 5-12 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 18 ไร่ หรือร้อยละ 0.10 ของเนื้อที่ตำบล
- 6) หน่วยแผนที่ดิน Ty-gsID/st ชุดดินท้ายาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายปนกรวด ความลาดชัน 12-20 เปอร์เซ็นต์ และพบหินทรายปนเปี้ยว มีเนื้อที่ 813 ไร่ หรือร้อยละ 4.64 ของเนื้อที่ตำบล
- 7) หน่วยแผนที่ดิน Ty-gsIE/st ชุดดินท้ายาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายปนกรวด ความลาดชัน 20-35 เปอร์เซ็นต์ และพบหินทรายปนเปี้ยว มีเนื้อที่ 106 ไร่ หรือร้อยละ 0.60 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.3 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มี 1 หน่วยแผนที่ คือ หน่วยแผนที่ดิน SC พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน มีเนื้อที่ 5,020 ไร่ หรือร้อยละ 28.63 ของเนื้อที่ตำบล

ปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติในพื้นที่ พบปัญหาดินต้น มีเนื้อที่ 937 ไร่ หรือร้อยละ 5.34 ของเนื้อที่ตำบล คือ ชุดดินท้ายาง (Ty)

รายละเอียดของสมบัติดิน ตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน ดังแสดงในตารางที่ 3-1 และแผนที่แสดงในลักษณะของชุดดิน (รูปที่ 3-1)

แผนการใช้ที่ดินตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

ตารางที่ 3-1 สมบัติดิน ตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

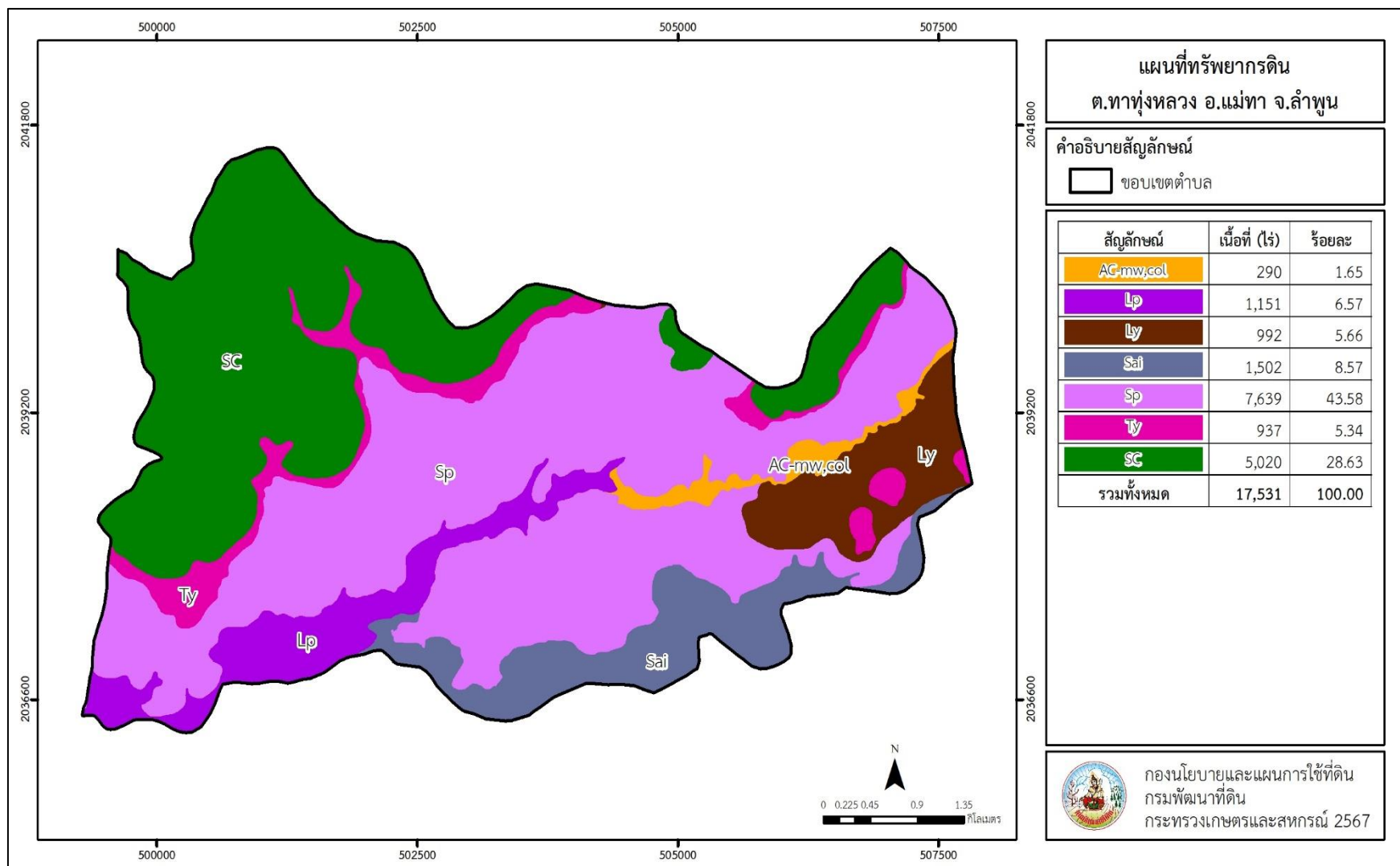
หน่วยแผนที่ดิน	ความลาด ชัน (%)	ความ ลึก (ซม.)	การระบายน้ำ	ความ อุดม สมบูรณ์ ของดิน	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน (cmol/kg)	ความอิ่มตัว เบส (%)	ปฏิกิริยาดิน		ค่าการนำ ไฟฟ้า (dS/m)	ความลึกของ ชั้นจาโรไซด์ (ซม.)	เนื้อที่	
							ดินบน	ดินล่าง			ไร่	ร้อยละ
AC-mw,col-sIA	0-2	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	10-20	35-75	5.0-6.5	5.5-7.0	<2	-	290	1.65
Lp-silA	0-2	>150	ค่อนข้างเลว	ปานกลาง	<10	35-75	5.5-6.5	4.5-6.5	<2	-	1,151	6.57
Ly-slC	5-12	50-100	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.0	4.5-5.5	<2	-	992	5.66
Sai-sIA	0-2	>150	ค่อนข้างเลว	ปานกลาง	<10	35-75	5.0-7.0	5.0-8.0	<2	-	1,502	8.57
Sp-slB/d3c	2-5	>150	ดี	ปานกลาง	<10	<35	5.5-6.5	4.5-5.5	<2	-	2,964	16.91
Sp-slC	5-12	>150	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.5-6.5	4.5-5.5	<2	-	4,675	26.67
Ty-gslC	5-12	0-50	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.5-6.5	5.0-6.0	<2	-	18	0.10
Ty-gslD/st	12-20	0-50	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.5-6.5	5.0-6.0	<2	-	813	4.64
Ty-gslE/st	20-35	0-50	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.5-6.5	5.0-6.0	<2	-	106	0.60
SC	>35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,020	28.63
รวมทั้งหมด											17,531	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ที่มา: กองสำรวจและวิจัยทรัพยากรดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2566)

แผนการใช้ที่ดินตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน

รูปที่ 3-1 ทรัพยากรดิน ตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA)

4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

4.1.1 ปัญหาหลักของตำบลท่าทุ่งหลวง คือ

- 1) ค่าจ้างแรงงานภาคการเกษตรสูง
- 2) ปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร
- 3) ดินเสื่อมโทรม
- 4) ต้นทุนการผลิตสูง ราคาผลผลิตต่ำ
- 4) ราคาผลผลิตล้าสมัยตกต่ำ
- 5) ขาดเอกสารสิทธิ์ในพื้นที่ทำกิน
- 6) แมลงศัตรูพืช เพลี้ยกระโดดหลังขาวในนาข้าว เพลี้ยแป้งในลำไย

4.1.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และตำบลท่าทุ่งหลวง มีความต้องการ 6 ประการ คือ

- 1) แก้ไขปัญหาดินเสื่อมโทรมและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน
- 2) ต้องการให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐช่วยเหลือ ในด้านการวิเคราะห์ดิน และแก้ไขปัญหาโรคพืช
- 3) ต้องการสิทธิ์ในที่ดินทำกิน
- 4) ประกันราคาผลผลิต
- 5) ภาครัฐช่วยควบคุมราคาปุ๋ย และสารเคมีทางการเกษตรฯ
- 6) ต้องการแหล่งเก็บน้ำเพิ่ม

ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้านกายภาพ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดดังนี้

1) แรงขับเคลื่อน (Driver) มี 3 ประการ คือ

- 1.1) การใช้ที่ดินไม่เหมาะสมกับศักยภาพ
- 1.2) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 1.3) นโยบายภาครัฐ การค้าเสรี

2) แรงกดดัน (Pressure) ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 5 ประการ คือ

- 2.1) ราคาปัจจัยการผลิต และผลผลิตขึ้นกับนายทุนรายใหญ่
- 2.2) การกระจายตัวของฝนไม่สม่ำเสมอ และแหล่งกักเก็บน้ำทางการเกษตรมีน้อย
- 2.3) มีการทำการเกษตรและใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีทางการเกษตรแบบต่อเนื่อง ขาดการจัดการ

ดินที่เหมาะสม

- 2.4) พื้นที่นอกเขตป่ามีไม่เพียงพอกับความต้องการ ทำให้มีการทำการเกษตรในพื้นที่ป่า
- 2.5) ระบบการปลูกพืช และสภาพอากาศเหมาะสมต่อการระบาดของโรคและแมลง

3) สภาวะ (State) ที่เกิดแรงกดดัน มี 5 ประการ คือ

- 3.1) ต้นทุนการผลิตสูง ราคาผลผลิตต่ำ
- 3.2) น้ำไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร
- 3.3) ดินเสื่อมโทรม
- 3.4) ขาดเอกสารสิทธิ์ในพื้นที่ทำกิน
- 3.5) การระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช

4) ผลกระทบ (Impact) ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 3 ประการ คือ

- 4.1) เกษตรกรมีรายได้น้อย รายจ่ายสูงเกษตรกรมีหนี้สินเพิ่มขึ้น
- 4.2) มีปัญหาต่อคุณภาพชีวิต
- 4.3) สารเคมีปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อม

5) การตอบสนอง (Response) ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต มีดังนี้

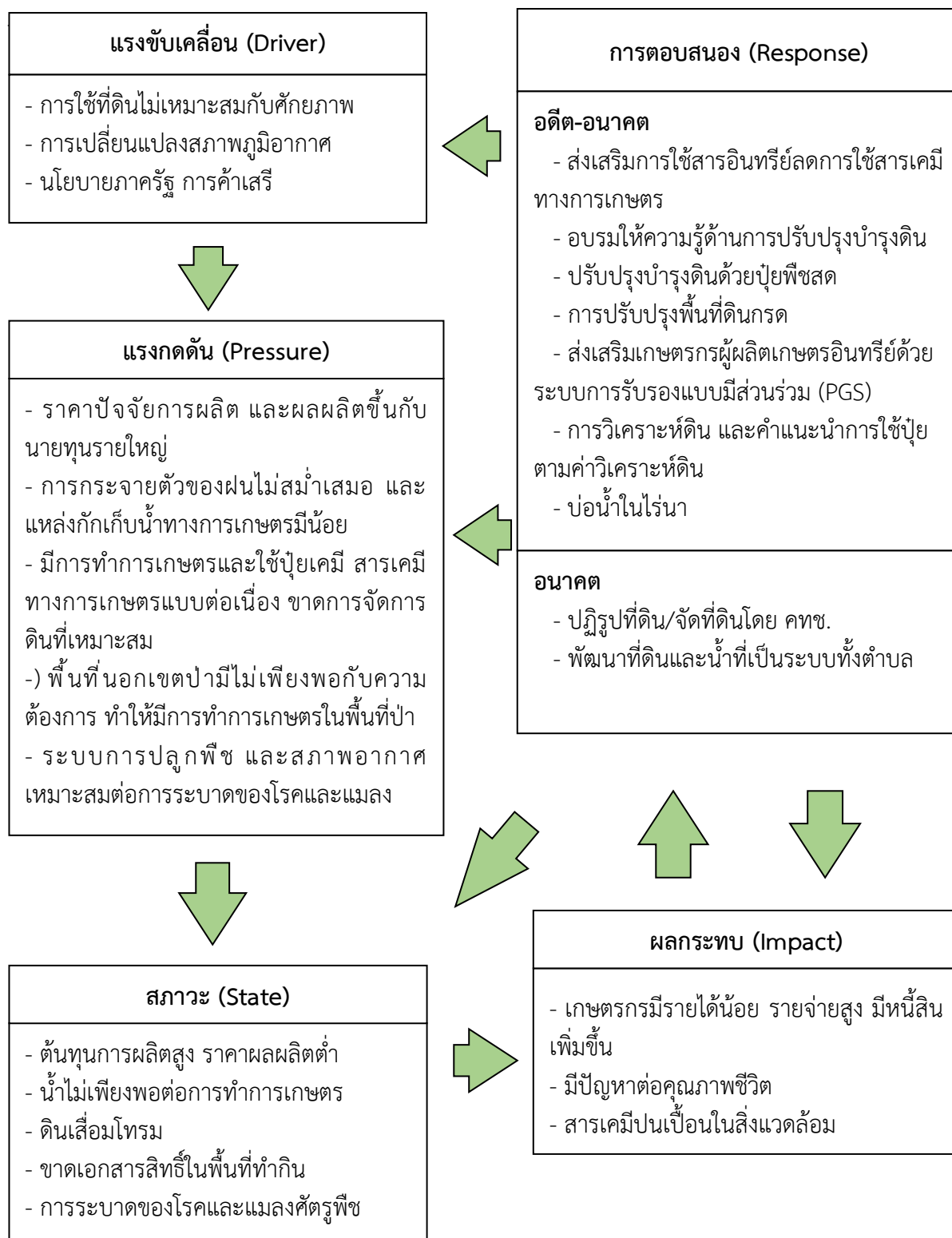
อดีต-ปัจจุบัน

- (1) ส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
- (2)อบรมให้ความรู้ด้านการปรับปรุงบำรุงดิน
- (3) ปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด
- (4) การปรับปรุงพื้นที่ดินกรด
- (5) ส่งเสริมเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ด้วยระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS)
- (6) การวิเคราะห์ดิน และคำแนะนำการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน
- (7) บ่อน้ำในไร่นา

อนาคต

- (1) ปฏิรูปที่ดิน/จัดที่ดินโดย คทช.
- (2) พัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบทั้งตำบล

ดังมีรายละเอียดในรูปที่ 4-1

รูปที่ 4-1 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน

4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน มีการเพาะปลูกพืช ดังนี้

- 1) ข้าว เกษตรกรจะปลูกข้าวในช่วงเดือนต้นเดือนสิงหาคม เก็บเกี่ยวในเดือนธันวาคม หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ จากนั้นเกษตรกรบางส่วนจะปลูกพืชผักตาม
- 2) มะม่วง เกษตรกรส่วนใหญ่จะเลือกปลูกมะม่วงตลอดทั้งปี ในช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูก คือ ปลายฤดูฝน (กันยายนถึงตุลาคม) ซึ่งมีความชื้น ในดินและอากาศพอเหมาะ
- 3) ลำไย เกษตรกรส่วนใหญ่จะเลือกปลูกลำไยตลอดทั้งปี ในช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูก คือ ปลายฤดูฝน (กันยายนถึงตุลาคม) ซึ่งมีความชื้น ในดินและอากาศพอเหมาะ
- 4) กล้วย เกษตรกรส่วนใหญ่จะเลือกปลูกกล้วยตลอดทั้งปี
- 5) ข้าวโพด เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกในฤดูฝน โดยเริ่มปลูกตั้งแต่เดือนพฤษภาคม และเก็บเกี่ยวในเดือนกันยายน
- 6) ยางพารา และปาล์มน้ำมัน เกษตรกรส่วนใหญ่จะเลือกปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมัน ในฤดูฝนช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนกันยายน

เดือน ระบบเกษตร	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. ข้าว								ข้าว				
2. มะม่วง	มะม่วง											
3. ลำไย	ลำไย											
4. กล้วย	กล้วย											
5. ข้าวโพด					ข้าวโพด							
6. ยางพารา ปาล์มน้ำมัน					ยางพารา ปาล์มน้ำมัน							

รูปที่ 4-2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

บทที่ 5

การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

การประเมินคุณภาพที่ดินหรือการประเมินความเหมาะสมของที่ดิน สอดคล้องตามหลักการของ FAO Framework ค.ศ. 1983 ซึ่งการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ เป็นการประเมินศักยภาพของที่ดินว่าที่ดินนั้นๆเหมาะสมมากหรือน้อยเพียงใดสำหรับการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ หรือการปลูกพืชต่าง ๆ โดยพิจารณาจาก สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช สมบัติดินที่ได้จำแนกไว้ในแต่ละตำบล ร่วมกับการจัดการพื้นที่ เช่น ระบบชลประทาน พื้นที่ยกทรง การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น และนอกจากนี้พิจารณาความต้องการปัจจัยต่อการปลูกพืชแต่ละชนิด สอดคล้องตามหลักการของ FAO ได้แก่ ความต้องการด้านพืช ความต้องการด้านการจัดการ ความต้องการด้านการอนุรักษ์ (บัณฑิต และ คำธณ, 2542) รายละเอียดดังตารางที่ 5-1

ระดับความเหมาะสมของที่ดินได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลดิน การจัดการที่ดิน หรือดินที่มีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามสภาพภูมิประเทศ (ซึ่งจะเรียกรวมว่าหน่วยที่ดิน) ลักษณะภูมิอากาศ พิจารณาร่วมกับระดับความต้องการปัจจัยต่อการเจริญเติบโตของพืชแต่ละชนิด หลังจากนั้นดำเนินการประเมินคุณภาพที่ดิน ซึ่งสามารถจำแนกระดับความเหมาะสมของที่ดินได้เป็น 4 ชั้น ได้แก่ เหมาะสมสูง (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) โดยที่

S1: ไม่มีข้อจำกัดด้านที่ดินตามปัจจัยที่ใช้พิจารณา

S2: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ง่ายหรือข้อจำกัดอาจไม่ส่งผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตของพืชอย่างชัดเจน

S3: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ยาก ควรปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่นหรือ กิจกรรมอื่น (ส่วนใหญ่เป็นลักษณะทางกายภาพ)

N: มีข้อจำกัดที่พัฒนาหรือปรับปรุงที่ดินได้ยากมาก หากจะดำเนินการพัฒนาหรือ ปรับปรุงต้องใช้ต้นทุนสูงหรือเครื่องจักรขนาดใหญ่ แนะนำให้ปรับเปลี่ยนการผลิต

ตารางที่ 5-1 ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

คุณภาพที่ดิน (Land Quality)	คุณลักษณะที่ดินตัวแทน (Land Characteristics)	ระดับความเหมาะสม (Land Suitability Rating)
1. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		
1.1. การหยั่งลึกของรากพืช (r)	ความลึกของดิน	S1
1.2. ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m)	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปี	S2m
1.3. ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจน ต่อรากพืช (o)	สภาพการระบายน้ำของดิน	S2o
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		S2om
2. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		
2.1. สภาพการเขตกรรม (k)	ชั้นความยากง่ายในการ เขตกรรม (ดินบน)	S1
2.2. ศักยภาพการใช้เครื่องจักรกล (w)	ความลาดชันของพื้นที่	S3w
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		S3w
3. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		
3.1 ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e)	ความลาดชันของพื้นที่	S3e
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		S3e
ความเหมาะสมด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินใน แต่ละหน่วยที่ดินโดยรวม		S3ew

5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล

พืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกของตำบล ได้แก่ ลำไย ข้าว ข้าวโพด ยางพารา ถั่วลิสง ปาล์มน้ำมัน

5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน

การประเมินคุณภาพที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือก ตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ได้ผลการประเมินคุณภาพที่ดิน ดังตารางที่ 5-2

ตารางที่ 5-2 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน

หน่วยที่ดิน	ลำไย	ข้าว	ข้าวโพด	ยางพารา	กล้วย	ปาล์มน้ำมัน
AC-mw,col-slA	S2s	S2os	S2os	S2os	S2hs	S2s
Lp-slA	S3o	S2n	S3o	S3o	S3o	S2on
Ly-slC	S3r	S3ewo	S2erns	S2rns	S2rns	S3r
Sai-slA	S3o	S2n	S3o	S3o	S3o	S2on
Sp-slB/d3c	S2ns	S3o	S2n	S2n	S2ns	S2n
Sp-slC	S2ns	S3ewo	S2ens	S2ns	S2ns	S2ns
Ty-gslC	N	S3ewo	S3r	S3r	S3r	N
Ty-gslD/st	N	N	S3er	S3r	S3er	N
Ty-gslE/st	N	N	N	S3ewr	N	N

หมายเหตุ: * หมายถึง หน่วยแผนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่างจากหน่วยแผนที่ดินเดียวกัน

ความหมายของสัญลักษณ์แสดงข้อจำกัดชั้นความเหมาะสม

- e = ความเสียหายจากการกัดกร่อน
- w = ศักยภาพการใช้เครื่องจักร
- r = สภาพการหยั่งลึกของราก
- z = สารพิษ
- x = การมีเกลือมากเกินไป
- m = ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช
- o = ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช
- n = ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร
- s = ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร

บทที่ 6

แผนการใช้ที่ดิน

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

ตามที่กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของการดำเนินการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยุทธศาสตร์แผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั่วประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลเป็นการวางกรอบและนโยบายการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งจะมีความละเอียดและเฉพาะเจาะจงมากกว่าแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศ ที่ใช้เป็นกรอบนโยบายการพัฒนาพื้นที่ระดับประเทศ เป็นการกำหนดแนวทางใช้ที่ดินให้ตรงกับศักยภาพโดยเฉพาะทางด้านการเกษตร และนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้การใช้ขอบเขตการปกครองในระดับตำบลจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีเป้าหมายและทิศทางสอดคล้องตามบริบทของแต่ละตำบล และมีผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแผนการใช้ที่ดินในระดับที่ใหญ่กว่านี้อาจไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมเนื่องจากเป็นแผนงานสำหรับนำไปใช้ปฏิบัติงานเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในภาพรวม

ทั้งนี้แผนการใช้ที่ดินเป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม โดยได้ฐานข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจภาคสนาม การศึกษาด้านกายภาพ ได้จาก การวิเคราะห์สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับการพิจารณาลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อมูลหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวนแห่งชาติ และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่มีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น ประกอบกับการพิจารณาจากทิศทางตามกรอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ตำบล เช่น ยุทธศาสตร์ของจังหวัด ร่วมกับการต้องการของท้องถิ่น สามารถกำหนดแนวทางการใช้ที่ดินตามศักยภาพของทรัพยากร เพื่อการรักษาคุณภาพของลักษณะทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลนี้ส่วนหนึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ทำการสังเคราะห์ข้อมูลทุกด้านเพื่อให้ได้เขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ต่อไป

6.2 แผนการใช้ที่ดิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม พบว่าแผนการใช้ที่ดินตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน สามารถกำหนดออกเป็น 6 เขตหลัก ได้แก่ เขตป่าไม้ เขตเกษตรกรรม เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เขตแหล่งน้ำ เขตพื้นที่อื่น ๆ เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 6-1 และรูปที่ 6-1)

6.2.1 เขตป่าไม้ เป็นเขตพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าตามกฎหมายและมีมติคณะรัฐมนตรี ได้แก่ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติ เขตป่าไม้ถาวร หรืออยู่ในพื้นที่ขึ้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 1A 1B หรือ 2 พื้นที่ในเขตนี้ส่วนใหญ่ยังคงสภาพเป็นป่าไม้ บางบริเวณได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบที่ไม่เหมาะสม ไม่เป็นไปตามมาตรการหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ของที่ดินหรือทรัพยากรป่าไม้ของพื้นที่นั้น ๆ ประกอบด้วย 3 เขตรอง ได้แก่ เขตป่าไม้สมบูรณ์ เขตป่าไม้เสื่อมโทรม และเขตพื้นที่พุ่มธรรมชาติ มีเนื้อที่ 8,920 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 50.89 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตป่าไม้สมบูรณ์ (สัญลักษณ์ 1100) มีเนื้อที่ 5,602 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 31.96 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่อยู่ภายในเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้น แต่มีสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันเป็นป่าไม้สมบูรณ์

2) เขตป่าไม้เสื่อมโทรม (สัญลักษณ์ 1200) มีเนื้อที่ 131 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.75 ของเนื้อที่ตำบล แต่มีสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันเป็นป่าไม้ที่มีลักษณะเสื่อมโทรม ซึ่งหากปล่อยไว้ตามธรรมชาติ ไม่มีการเข้าไปรบกวนอาจฟื้นตัวกลับมาเป็นป่าสมบูรณ์ได้ดังเดิม

3) เขตพื้นที่พุ่มธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 1300) มีเนื้อที่ 3,187 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 18.18 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีการบุกรุก แฉ้วางพื้นที่ป่าไม้ และเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นอย่างอื่น ส่วนใหญ่เพื่อทำการเกษตร

6.2.2 เขตเกษตรกรรม เป็นพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งในที่นี้ คือ พื้นที่ที่อยู่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ซึ่งรัฐได้กำหนดเป็นพื้นที่ทำกิน มีการออกเอกสารสิทธิ์ซึ่งรวมถึงพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมด้วย เขตนี้รวมถึงการทำกิจกรรมภาคการเกษตรอื่นที่นอกเหนือจากการปลูกพืชด้วย ประกอบด้วย 3 เขตรอง ได้แก่ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ เขตเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 5,112 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 29.16 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง พื้นที่เขตนี้มีศักยภาพในการผลิตรองจากเขตเกษตรกรรมชั้นดี ในพื้นที่ตำบลนี้พบ 1 ประเภท คือ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) ซึ่งเป็นเขตที่ทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้มีข้อจำกัดต่อการเพาะปลูกพืชด้านความชื้นที่พืชนำไปใช้ประโยชน์ ในส่วนของที่ดินมีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับสูงถึงปานกลาง และนอกจากนี้พบว่าดินในพื้นที่เขตนี้มีสมบัติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชแยกตามชนิดพืช มีรายละเอียดดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2221) มีเนื้อที่ 1,459 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 8.32 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการทำนาในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม และปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

- เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2222) มีเนื้อที่ 2,958 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 16.88 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูก ได้แก่ มะม่วง ลำไย กล้วย มะนาว ไม้ผลผสม

- เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2223) มีเนื้อที่ 168 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.96 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูก ได้แก่ สัก จามจุรี ยางพารา ยูคาลิปตัส ไม้ยืนต้นผสม

- เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2224) มีเนื้อที่ 100 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.57 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูก ได้แก่ มันเทศ ข้าวโพด มันสำปะหลัง

- เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2225) มีเนื้อที่ 81 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.46 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันปลูกพืชผัก ไม้ดอก หรือเกษตรผสมผสาน โดยพืชที่ปลูก ได้แก่ พืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับ

2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ พื้นที่เขตนี้ถูกกำหนดให้เป็นเขตเกษตรกรรมที่ต้องมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เป็นข้อจำกัดของการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่าง ๆ การทำการเกษตรในเขตนี้อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก มีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม พบปัญหาทางกายภาพของดินที่สำคัญหลาย เช่น เป็นดินตื้นซึ่งเป็นข้อจำกัดของการหยั่งรากพืชในการยึดลำต้นและการดูดซับธาตุอาหารพืชในดิน เนื้อดินเป็นทรายจัด ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการอุ้มน้ำ เป็นพื้นที่มีความลาดชัน เป็นต้น จากข้อจำกัดการใช้ที่ดินดังกล่าวข้างต้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาปรับปรุงและมีมาตรการเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ให้สูงขึ้น รวมถึงการป้องกันไม่ให้เกิดสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมจากการใช้พื้นที่ มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2320) มีเนื้อที่ 314 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.79 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูก ได้แก่ มะม่วง ลำไย ไม้ผลผสม

2) เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2330) มีเนื้อที่ 24 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.14 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูก ได้แก่ ยางพารา สัก

3) เขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 8 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.04 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 1 เขตรอง ได้แก่ เขตโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ (สัญลักษณ์ 2520) ปัจจุบันมีการสร้างโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ประเภทต่าง ๆ มีเนื้อที่ 8 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.04 ของเนื้อที่ตำบล โดยประเภทของโรงเรือนที่พบคือ โรงเรือนเลี้ยงสุกร

6.2.3 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 1,693 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 9.65 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 3 เขตรอง ได้แก่ เขตชุมชน/สถานที่ราชการ เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต และเขตการใช้พื้นที่เฉพาะ มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตชุมชน/สถานที่ราชการ (สัญลักษณ์ 3100) มีเนื้อที่ 1,548 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 8.83 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินชุมชนและที่อยู่อาศัย มีทั้งประเภทชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และที่ตั้งของสถาบันและสถานที่ราชการต่าง ๆ

2) เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต (สัญลักษณ์ 3200) มีเนื้อที่ 38 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.21 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินประเภทโรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรประเภทต่าง ๆ

3) และเขตการใช้พื้นที่เฉพาะ (สัญลักษณ์ 3300) มีเนื้อที่ 107 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.61 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินที่นอกเหนือจาก 2 เขตดังกล่าวข้างต้น เช่น สถานีบริการน้ำมัน สุสาน ป่าช้า รีสอร์ท โรงแรม เกสต์เฮาส์ เป็นต้น

6.2.4 เขตแหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 358 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 2.04 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และเขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 4100) มีเนื้อที่ 174 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.99 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นลักษณะของแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง แม่น้ำ เป็นต้น

2) เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น (สัญลักษณ์ 4200) มีเนื้อที่ 184 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.05 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เช่น คลองชลประทาน อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

6.2.5 เขตพื้นที่อื่น ๆ (สัญลักษณ์ 5000) มีเนื้อที่ 1,331 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 7.59 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่มีลักษณะการใช้ที่ดินที่มีความเฉพาะ เช่น เหมืองแร่ ที่ทิ้งขยะ หาดทราย ไม้พุ่ม เป็นต้น

6.2.6 เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สัญลักษณ์ 6000) มีเนื้อที่ 117 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.67 ของเนื้อที่ตำบล มีการใช้ที่ดินเป็นป่าไม้ที่พบในพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งอยู่นอกเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ส่วนใหญ่เป็นป่าปลูก ป่าชุมชน

ตารางที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน

สัญลักษณ์ แผนที่	เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
1	เขตป่าไม้	8,920	50.89
1100	1.1 เขตป่าไม้สมบูรณ์	5,602	31.96
1200	1.2 เขตป่าไม้เสื่อมโทรม	131	0.75
1300	1.3 เขตพื้นฟูธรรมชาติ	3,187	18.18
2	เขตเกษตรกรรม	5,112	29.16
	2.1 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง		
	1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2)	4,766	27.19
2221	- เขตทำนา	1,459	8.32
2222	- เขตปลูกไม้ผล	2,958	16.88
2223	- เขตปลูกไม้ยืนต้น	168	0.96
2224	- เขตปลูกพืชไร่	100	0.57
2225	- เขตปลูกพืชทางเลือก	81	0.46
	2.2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ	338	1.93
2320	1) เขตปลูกไม้ผล	314	1.79
2330	2) เขตปลูกไม้ยืนต้น	24	0.14

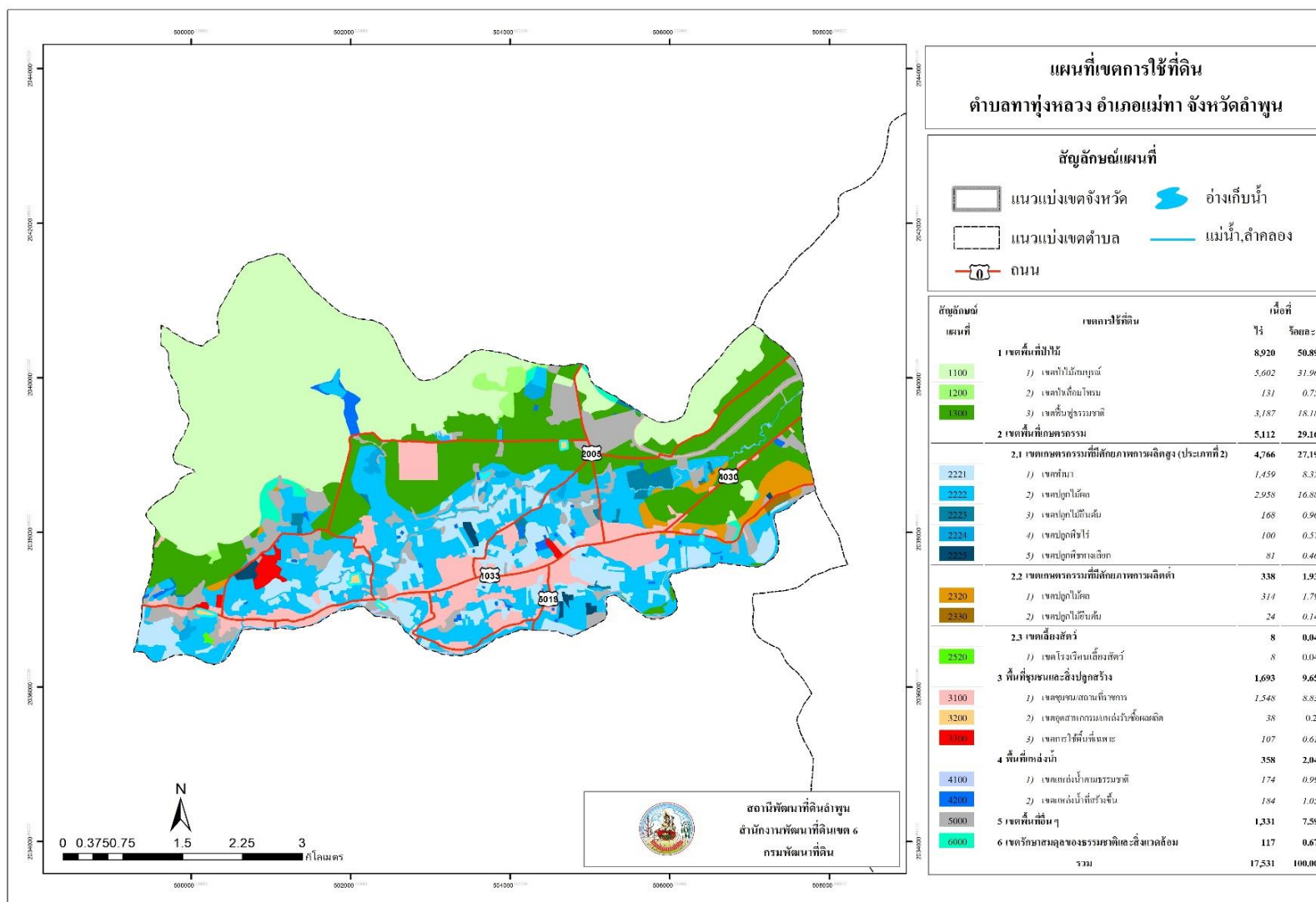
ตารางที่ 6-1 (ต่อ)

สัญลักษณ์ แผนที่	เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
	2.3 เขตปศุสัตว์	8	0.04
2520	1) เขตโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	8	0.04
	3 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	1,693	9.65
3100	3.1 เขตชุมชน/สถานที่ราชการ	1,548	8.83
3200	3.2 เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต	38	0.21
3300	3.3 เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ	107	0.61
	4 เขตแหล่งน้ำ	358	2.04
4100	4.1 เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ	174	0.99
4200	4.2 เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	184	1.05
5000	5 เขตพื้นที่อื่น ๆ	1,331	7.59
6000	6 เขตรักษาสมดุของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	117	0.67
	รวม	17,531	100

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

แผนการใช้ที่ดินตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

รูปที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

บทที่ 7

การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน แล้วจะต้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2568 ถึง 2572

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลท่าทุ่งหลวง ไปเสนอต่อเทศบาลตำบลเจดีย์แม่ครัว เพื่อมีมติให้ความร่วมมือในกิจกรรมพัฒนาที่ดินดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผน และได้รับการเชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาตำบล

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินลำพูน เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายังกรมพัฒนาที่ดิน

7.1.4 กรมพัฒนาที่ดินพิจารณาสนับสนุนงบประมาณกิจกรรมและโครงการตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดิน

7.1.5 สถานีพัฒนาที่ดินลำพูน นำเสนอต่อที่ประชุมจังหวัด/อำเภอ เพื่อสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานอื่น นำโครงการภายใต้หน่วยงานมาพัฒนาพื้นที่ตามแผนการใช้ที่ดินกำหนด

7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ (ตารางที่ 7-1)

เขตเกษตรกรรม

1) **ดินขาดความอุดมสมบูรณ์/ดินตื้น** มีแผนงาน/โครงการปรับปรุงบำรุงดิน ดังนี้

- (1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
- (2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
- (3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
- (4) การจัดหาปุ๋ยโคโลไมท์
- (5) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด
- (6) การวิเคราะห์ตัวอย่างดิน และให้คำแนะนำการจัดการดิน น้ำ และพืช
- (7) โครงการส่งเสริมการไถกลบและผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก
- (8) ส่งเสริมเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ด้วยระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS)
- (9) การผลิตปุ๋ยหมัก พด.
- (10) โครงการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ (ปรับปรุงแปลงนา)

2) **พื้นที่ขาดแคลนน้ำ** มีแผนงาน/โครงการบริหารจัดการน้ำ ดังนี้

- (1) โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
- (2) การก่อสร้างระบบกระจาย/ส่งน้ำด้วยระบบพลังงานไฟฟ้าแสงอาทิตย์

7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น

การดำเนินงานของหน่วยงานอื่น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่ทางหน่วยงานอื่นได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการนั้น ๆ (ตารางที่ 7-2)

7.3.1 เขตเกษตรกรรม (เขตทำนา เขตปลูกไม้ผล เขตปลูกไม้ยืนต้น เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกพืชทางเลือก และเขตปศุสัตว์)

(1) โครงการใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสมและต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัด/สำนักงานสหกรณ์จังหวัด)

(2) การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) โครงการเกษตรอินทรีย์ (กรมวิชาการเกษตร)

(3) โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตร โครงการพัฒนาเครือข่ายงานส่งเสริมการเกษตร โครงการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพองค์กรเกษตรกร โครงการขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โครงการส่งเสริมเกษตรกรรมทางเลือก โครงการส่งเสริมเกษตรผสมผสาน โครงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร โครงการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตร โครงการธนาคารสินค้าเกษตร โครงการผลิตพันธุ์พืชและปัจจัยการผลิต โครงการผลิตและสนับสนุนหัวเชื้อจุลินทรีย์ควบคุมศัตรูพืช (กรมส่งเสริมการเกษตร)

(4) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์)

(5) โครงการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์แบบแปลงใหญ่ (สนง.ปศุสัตว์จังหวัด)

7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ความต้องการของประชาชนด้านการเกษตรในตำบลหลัก ๆ ที่ต้องการให้ดำเนินการแก้ไข คือ แก้ไขดินเสื่อมโทรม ต้องการให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐช่วยเหลือ ในด้านการวิเคราะห์ดิน และแก้ไขปัญหาโรคพืช ประกันราคาผลผลิต ช่วยควบคุมราคาปุ๋ย และสารเคมีทางการเกษตรฯ เอกสารสิทธิในพื้นที่ทำกิน และแหล่งกักเก็บน้ำเพื่อการเกษตรให้เพียงพอ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน และการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ของตำบลท่าทุ่งหลวง กรมพัฒนาที่ดินได้วิเคราะห์เบื้องต้น ดังต่อไปนี้

ปัญหาของตำบลท่าทุ่งหลวง ในภาพรวมสรุปได้ว่า มีปัญหาสำคัญ 4 ประการ คือ (1) ปัญหาต้นทุนการผลิตสูง ราคาผลผลิตต่ำ (2) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร (3) ปัญหาดินเสื่อมโทรม และ (4) โรคและแมลงระบาด นอกจากนั้นยังมีปัญหาที่ไม่ใช่ปัญหาด้านการเกษตรโดยตรง คือ ขาดเอกสารสิทธิในที่ดินทำกิน โดยปัญหาดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนโดยรวม

ในกรณีของปัญหาการเสื่อมโทรมของดินนั้น จะรวมถึง (1) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ (2) ดินถูกใช้ประโยชน์มาต่อเนื่อง (3) เกษตรกรขาดความรู้การจัดการดินที่เหมาะสม และ (4) ดินต้นซึ่งเป็นดินปัญหา การใช้ประโยชน์พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นการปลูกไม้ผล คือ ลำไย และรองลงมาจะเป็นการทำนา แล้วมีการปลูกพืชหลังนา ได้แก่ พืชผักต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีปาล์มน้ำมัน ยางพารา ที่ปลูกในพื้นที่ จะการใช้ที่ดินอย่างต่อเนื่องทุกปี โดยเกษตรกรได้มีการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีอย่างเข้มข้น

ประกอบกับเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องการจัดการดินที่เหมาะสมและถูกต้อง ส่วนใหญ่ไม่ได้มีการวิเคราะห์ดิน มีการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรเพื่อเตรียมแปลง และไม่มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อปรับปรุงโครงสร้างดิน ทั้งนี้ ส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมของดิน ดินขาดอุดมสมบูรณ์โดยเฉพาะด้านโครงสร้างดิน ในบางพื้นที่ดินมีปัญหาเป็นกรด แนวทางการแก้ปัญหาดินเสื่อมโทรม ขาดความอุดมสมบูรณ์ ดินแน่นทึบ และดินเป็นกรด คือ การแนะนำให้มีความรู้ในการปรับปรุงบำรุงดินที่ถูกต้องให้กับเกษตรกร การวิเคราะห์ดินและคำแนะนำการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน เพื่อการจัดการดินอย่างเหมาะสม และลดต้นทุนในการจัดการดิน รวมถึงสนับสนุนและส่งเสริมการทำการใช้ปุ๋ยหมัก พืชปุ๋ยสด และน้ำหมักชีวภาพ เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้กับดิน และลดต้นทุนในการผลิตให้ลดลง สนับสนุนปูนโดโลไมท์ เพื่อปรับปรุงดินกรด และสนับสนุนและให้ความรู้เรื่องการจัดการพื้นที่แบบเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกรที่มีความสนใจในการทำการเกษตรอินทรีย์

ในกรณีปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง เนื่องจากทั้งตำบลไม่ได้อยู่ในเขตชลประทาน ทำให้มีแหล่งกักเก็บน้ำไม่เพียงพอกับการใช้น้ำของพืชที่ปลูก ประกอบกับในฤดูฝนบางปีมีการกระจายตัวของฝนที่ไม่สม่ำเสมอ บางครั้งก็ประสบปัญหาฝนล่าช้า หรือฝนขาดช่วง เลยเป็นอีกปัญหาสำคัญของตำบล นอกจากนั้นพื้นที่เกษตรเกือบครึ่งก็เป็นพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่หน่วยงานภาครัฐไม่สามารถสนับสนุนงานหรือโครงการที่จะช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรได้ ดังนั้นทางตำบลจำเป็นต้องรอโครงการด้านการจัดสรรที่ดินทำกินในเขตป่าไม้ก่อน หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ถึงจะเข้าไปดำเนินการได้ ซึ่งกิจกรรมที่ตำบลต้องการเพื่อแก้ไขปัญหานี้ในเบื้องต้น ได้แก่ การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ระบบกระจายน้ำ/ส่งน้ำแบบพลังงานไฟฟ้าแสงอาทิตย์ (โซลาร์เซลล์)

สรุปกิจกรรมด้านการพัฒนาที่ดิน ที่จะช่วยแก้ไขปัญหานี้ของพื้นที่ตำบลท่าทุ่งหลวง โดยที่ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องการให้กรมพัฒนาที่ดินสนับสนุน ได้แก่ การแนะนำให้มีความรู้ในการปรับปรุงบำรุงดินที่ถูกต้องให้กับเกษตรกร การวิเคราะห์ดินและคำแนะนำการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน สนับสนุนและส่งเสริมการทำการใช้ปุ๋ยหมัก พืชปุ๋ยสด และน้ำหมักชีวภาพ สนับสนุนปูนโดโลไมท์เพื่อปรับปรุงดิน ส่งเสริมเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ระบบกระจาย/ส่งน้ำแบบพลังงานไฟฟ้าแสงอาทิตย์ (โซลาร์เซลล์) เป็นต้น เพื่อช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหานี้ของพื้นที่ต่อไป

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2568-2572

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
1.เขตทำนา เนื้อที่ 1,459 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	1,323,200
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	51,200
	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	148,750
	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	15,000
	1.4 การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์	42,500
	1.5 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	750
	1.6 การวิเคราะห์ตัวอย่างดิน และให้คำแนะนำการจัดการดิน น้ำ และพืช	15,000
	1.7 โครงการส่งเสริมการไถกลบและผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก	1,025,000
	1.8 ส่งเสริมเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ด้วยระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS)	25,000
	2. การบริหารจัดการน้ำ	1,282,110
	2.1 โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	282,110
	2.2 ระบบกระจาย/ส่งน้ำด้วยพลังงานไฟฟ้าแสงอาทิตย์	1,000,000
	3. การอนุรักษ์ดินและน้ำ	1,020,000
	3.1 โครงการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ (ปรับปรุงแปลงนา)	1,020,000

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
2. เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 3,272 ไร่ และเขตปลูกไม้ยืนต้น 192 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน 1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ 1.2 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร 1.3 การจัดหาปุ๋ยอินโดไมท์ 1.4 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด 1.5 การวิเคราะห์ตัวอย่างดิน และให้คำแนะนำการจัดการดิน น้ำ และพืช 1.6 ส่งเสริมเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ด้วยระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS) 1.7 การผลิตปุ๋ยหมัก พด. 2. การบริหารจัดการน้ำ 2.1 โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน 2.2 ระบบกระจาย/ส่งน้ำด้วยพลังงานไฟฟ้าแสงอาทิตย์	1,037,950 76,800 20,400 42,500 750 22,500 25,000 850,000 782,110 282,110 500,000
3. เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 100 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน 1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ 1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด 1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด 1.4 การจัดหาปุ๋ยอินโดไมท์ 1.5 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด 1.6 การวิเคราะห์ตัวอย่างดิน และให้คำแนะนำการจัดการดิน น้ำ และพืช	63,475 25,600 14,875 1,500 17,000 750 3,750

ตารางที่ 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
4. เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 157 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	246,350
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	25,600
	1.2 การจัดหาปุ๋ยอินทรีย์	42,500
	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	750
	1.4 การวิเคราะห์ตัวอย่างดิน และให้คำแนะนำการจัดการดิน น้ำ และพืช	7,500
	1.6 การผลิตปุ๋ยหมัก พด.	170,000
รวมเขตเกษตรกรรม	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	2,670,525
	2. การบริหารจัดการน้ำ	2,064,220
	3. การอนุรักษ์ดินและน้ำ	1,020,000
รวมแผนงาน/โครงการ		5,754,745

ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
เขตเกษตรกรรม - เขตทำนา เนื้อที่ 1,459 ไร่ - เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 3,272 ไร่ - เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 192 ไร่ - เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 100 ไร่ - เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 81 ไร่	1) โครงการใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสมและต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัด/สำนักงานสหกรณ์จังหวัด) 2) การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) (กรมวิชาการเกษตร) 3) โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร) 4) โครงการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพองค์กรเกษตรกร (กรมส่งเสริมการเกษตร) 5) โครงการขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (กรมส่งเสริมการเกษตร) 6) โครงการส่งเสริมเกษตรกรรมทางเลือก (กรมส่งเสริมการเกษตร) 7) โครงการส่งเสริมเกษตรผสมผสาน (กรมส่งเสริมการเกษตร) 8) โครงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร (กรมส่งเสริมการเกษตร) 9) โครงการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร) 10) โครงการธนาคารสินค้าเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร) 11) โครงการผลิตพันธุ์พืชและปัจจัยการผลิต (กรมส่งเสริมการเกษตร) 12) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (หน่วยงานในสังกัด กษ.) 13) โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (หน่วยงานในสังกัด กษ.) 14) โครงการผลิตและสนับสนุนหัวเชื้อจุลินทรีย์ควบคุมศัตรูพืช (กรมส่งเสริมการเกษตร)

แผนการใช้ที่ดินตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

ตาราง 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ โครงการนาร่องตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน แผน 5 ปี (พ.ศ. 2568-2572)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ (บาท)					รวม	หน่วยงาน รับผิดชอบ
			2568	2569	2570	2571	2572		2568	2569	2570	2571	2572		
	1. การปรับปรุงบำรุงดิน													3,155,375	
เขตทำนา/เขตปลูก ไม้ผล/ไม้ยืนต้น/พืช ไร่/พืชทางเลือก	การส่งเสริมการผลิตและการใช้ สารอินทรีย์	ราย	70	70	70	70	70	350	35,840	35,840	35,840	35,840	35,840	179,200	พด.
เขตปลูกไม้ผล/ไม้ ยืนต้น	การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้ สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมี ทางการเกษตร	กลุ่ม	2	1	1	1	1	6	6,800	3,400	3,400	3,400	3,400	20,400	พด.
เขตทำนา/เขตปลูก พืชไร่	การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืช ปุ๋ยสด	ตัน	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	5.5	32,725	32,725	32,725	32,725	32,725	163,625	พด.
เขตทำนา/เขตปลูก พืชไร่	การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุง ดินด้วยพืชปุ๋ยสด	ไร่	220	220	220	220	220	1,100	3,300	3,300	3,300	3,300	3,300	16,500	พด.
	การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์	ตัน	17	17	17	17	17	85	28,900	28,900	28,900	28,900	28,900	144,500	พด.
เขตทำนา/เขตปลูก ไม้ผล/ไม้ยืนต้น/พืช ไร่/พืชทางเลือก	การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุง พื้นที่ดินกรด	ไร่	34	34	34	34	34	170	510	510	510	510	510	2,550	พด.
	การวิเคราะห์ตัวอย่างดิน และ ให้คำแนะนำการจัดการดิน น้ำ และพืช	ตัวอย่าง	65	65	65	65	65	325	9,750	9,750	9,750	9,750	9,750	48,750	พด.

แผนการใช้ที่ดินตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

ตาราง 7-3 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วยนับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ (บาท)					รวม	หน่วยงานรับผิดชอบ
			2568	2569	257	257	2572		2568	2569	2570	2571	2572		
เขตทำนา	โครงการส่งเสริมการไถกลบและผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก	ไร่	100	100	100	100	100	500	205,000	205,000	205,000	205,000	205,000	1,025,000	พด.
เขตทำนา/เขตปลูกไม้ผล/ไม้ยืนต้น/พืชทางเลือก	ส่งเสริมเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ด้วยระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS)	กลุ่ม	0	0	0	0	2	2	-	-	-	-	50,000	50,000	พด.
เขตปลูกไม้ผล/ไม้ยืนต้น/พืชทางเลือก	การผลิตปุ๋ยหมัก พด.	ไร่	60	60	60	60	60	300	204,000	204,000	204,000	204,000	204,000	1,020,000	พด.
2. การบริหารจัดการน้ำ														2,064,220	
เขตทำนา/เขตปลูกไม้ผล/ไม้ยืนต้น	โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	บ่อ	-	-	-	10	10	20	-	-	-	282,110	282,110	564,220	พด.
เขตทำนา/เขตปลูกไม้ผล/ไม้ยืนต้น	ระบบกระจายน้ำ/ส่งน้ำด้วยพลังงานไฟฟ้าแสงอาทิตย์	ประมาณการ												1,500,000	พด.
3. การอนุรักษ์ดินและน้ำ														1,020,000	
เขตทำนา	โครงการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ (ปรับปรุงแปลงนา)	ประมาณการ												1,020,000	พด.

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. 2556. **แผนที่ขอบเขตตำบล ปี 2564 (ไฟล์ข้อมูล)**. กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, กรุงเทพฯ.
- _____. 2566. **รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนธันวาคม 2565)**. แหล่งที่มา : <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate/Area/statpop>, 1 พฤษภาคม 2566.
- กรมการพัฒนาชุมชน. 2566. **ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล ปี 2565**. แหล่งที่มา : <https://ebmn.cdd.go.th/>. 1 มิถุนายน 2566.
- กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2566. **ปริมาณน้ำและจำนวนบ่อบาดาล ปี 2565**. แหล่งที่มา : <http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/search.php>, 26 พฤษภาคม 2566.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2566. **จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนกรายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2566)**. แหล่งที่มา : <http://mvos2.gistda.or.th/>, 15 พฤษภาคม 2566.
- กรมอุตุฯนิคมวิทยา. 2566. **สถิติภูมิอากาศคาบ 30 ปี พ.ศ. 2537-2566 (ไฟล์ข้อมูล)**. กรมอุตุฯนิคมวิทยา กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.
- กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน. 2566. **แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ปี 2566 (ไฟล์ข้อมูล)**. กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน. 2566. **แผนที่ทรัพยากรดิน (ไฟล์ข้อมูล)**. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- เทศบาลตำบลท่าทุ่งหลวง. 2567. **วิสัยทัศน์**. แหล่งที่มา <https://www.thatoungluang.go.th/index>, 8 สิงหาคม 2567.
- บัณฑิต ต้นศิริ และ คำณ ไทรพิภ. 2542. **คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจ**. กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

สภานีพัฒนาที่ดินลำพูน

สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 6 กรมพัฒนาที่ดิน

79 หมู่ 2 ถนนชลประทานไฮเวย์เชียงใหม่ - ลำปาง ตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 51000

053 - 096046